

Michaela Kuldová: Psychologie milostné korespondence. Diplomová práce.
- posudek oponenta

Diplomová práce spočívá v hledání teorie milostné korespondence *Zdeny a Jarde*. Jedná se o 82 dopisů, které si pár napsal od 21. 8. 1975 do 5. 7. 1976. (Dopisy diplomandka přepsala a prezentuje v *Příloze* - s. 129-169.)

Svou výzkumnou otázku diplomandka konkretizuje na počátku tzv. výzkumné části textu (s. 24). Dovolím-li si parafrázi, pak diplomandka chtěla zjistit, proč pár používá komunikaci zprostředkovanou literární formou korespondence. Přitom jí nejde o banálně chápanou funkci dopisu - zprostředkovat kontakt s nepřítomným partnerem. Partneri se nakonec vidali téměř každý víkend, v jejich době se běžně používaly telefony a nebyly nijak drahé. Zcela přesně pak diplomandka těžiště svého zájmu formuluje na počátku závěrečné kapitoly výzkumné části - 7. *Diskuse*: "*Existuje nějaká funkce, v níž se dopisům nic jiného při vývoji vztahu nemůže vyrovnat?*" (s. 122)

Odpověď na svou otázku diplomandka hledala prostřednictvím tří, resp. čtyř kroků (selektivního kódování) prohlubujících a systematizujících výchozí analýzu a vlastní prezentaci celé korespondence (otevřené kódování) v kapitole 2. *Analýza dopisu* (s. 27-78).

Nejprve na základě analyzované korespondence zmapovala *vývoj vztahu Zdeny a Jarde* v průběhu jejího trvání (*III. 3 Vývoj milostného vztahu v dopisech*) - od 1. *etapy* - *Dopisy na chmel*, odkud Zdena píše první dopis krátce po jejich seznámení se, po 5. *etapu* - *Intimita*, která počala společně strávenou nocí a skončila, tedy v korespondenci, posledním dopisem Zdeny, ve kterém sama podává kondenzovanou charakteristiku vývoje jejich vztahu:

"V sobotu večer je Benátská noc na Podhradí. Byla bych moc ráda, kdybychom si ji mohli společně zopakovat, i když už úplně jinak než loňského července. Už to bude rok, co se známe Jaroušku. Vzpomínám, jak to bylo, když jsem Tě poprvé viděla. Tenkrát jsem si přála, aby ty chvíle nikdy neskončily. To jsem ale tenkrát ještě nevěděla, jak nám spolu bude krásně. Celý rok. Jak ses tenkrát tvářil a co jsi říkal, to jsi byl ještě cizí a jediné, co jsem věděla bylo, že se mi líbíš." (s. 169)

K vývoji jejich vztahu se diplomandka ve čtvrtém kroku (6. *Dopisy ve službě interpersonální psychologie*) znovu vrací v rámci čtyř synchronních jeho dimenzí: 6.1 *Stylizace*; 6.2 *Sebepoznání v dopisech*; 6.3 *Úvahy o vlastní ceně vztahu*; 6.4 *Zpětná vazba partnerovi*. V jejich 6.5 *Shrnutí* pak zvláštní *funkci, v níž se dopisům nic jiného při vývoji vztahu nemůže vyrovnat*, diplomandka vidí v tom, že poskytují *dostatek času* na kognitivně a emotivně pravdivou reflexi sebe sama a druhého a její komunikaci s partnerem v milostném vztahu:

"Korespondence umožňuje zamýšlet se nad sebou samým, nad partnerem a nad vztahem vůbec. Pisatelé mají dostatek času vše si důkladně promyslet a zorientovat se ve svých prožitcích a názorech. Oddálená odpověď jim dále umožňuje nerušeně se vyjádřit a popsat, co cítí, co se jim na partnerovi líbí a co jim naopak vadí. V milostné korespondenci tak řeší interpersonální otázky, které mohou být odpovězeny s větší upřímností než při komunikaci tváří v tvář." (s. 120)

V rámci pojetí vývoje vztahu mi jednak není zcela jasné, jak diplomandka nakonec chápe "stylizaci". Odkazuje tím jen na *pozitivní prezentaci* sebe sama a *lichocení* (svádění) druhého (případně i nepravdivé) - převažující v počátcích vztahu a později doplňované a opravované *pravým poznáním* (s. 120-121 a 124)? Nebo je *stylizace* nutnou kulturní formou konstituce identity? Šlo by vůči "*idealizované stylizaci*" postavit "*realistickou*"? Diplomandka sama počítá s tím, že ve vývoji vztahu není identita partnerů jen otázkou pravdy a lži, ale *těž práce na vztahu*. Nemělo by se tedy v rámci zavedení pojmu "stylizace" charakterizovat to, k čemu se ve svém vztahu za ten rok partneri při *práci na vztahu* dopracovali? Např. Jarda, jako nikoli už *cizí*, se nakonec možná Zdeně *líbí* i tím, že ve vztahu k ní rozhodně není "macho" - spíše naopak, jak sám opakovaně vyjádřil ve svém posledním dopisu:

"Předem bych Ti rád poděkoval za Tvůj miloučký dopis kde ses mi svěřila, že se Ti nechce vůbec učit a tak je to se mnou úplně stejné, ví o tom, že se učit mám ale vůbec se mi nechce jsem totiž strašně líný a proto bych se potřeboval dostat do prťsných rukou které by mne vychovaly proto čekám na to až konečně přijdeš. (...)

Můj milovaný miláčku strašně se na Tebe těším a budu hrozně rád až budu zase s Tebou a slibuji, že k Tobě budu více tolerantní.” (s. 168-169)

To podstatné však je diplomandčino zkoumání korespondence jako specifické formy komunikace. V rámci výše zatím jen zmíněných dvou kroků, druhého a třetího (4. *Stereotyp versus jedinečnost v dopisech* a 5. *Pragmatika korespondence*), přesvědčivě rozebírá to, jak se milostná korespondence od milostné konverzace (byť jsem si nevšiml, že by tento pojem explicitně zavedla) liší nejen tím, že poskytuje *dostatek času*, ale též tím, že “tělesný odstup” - *fyzickou nepřítomnost partnera* nejen překonává, ale též poskytuje; a dále, že tyto dvě kvality nejsou využívány jen k dosažení kognitivně a emotivně pravdivé reflexe sebe sama a druhého a její komunikace s partnerem v milostném vztahu.

Případně mi pak, že zobecnění v části *IV. Závěr*, dle kterého literárně zdárným řešením dilematu “*stereotyp x jedinečnost*” mohou partneři jako autoři okouzlovat *estetickým* prožitkem druhého jako čtenáře a dle kterého je *pragmatikou* milostné korespondence *svádění* čtenáře a snaha *měnit ho podle vlastních představ* - je zobecněním poněkud neadekvátně redukováným, nepřesným. Jakoby se pragmatika milostné korespondence nelišila od milostné konverzace tváří v tvář či po telefonu. Jakoby se literární tvorba v milostném dopisu nelišila od jakékoliv jiné literární tvorby, kterou by si jako její autoři dávali vzájemně přečíst (třeba povídek, básní atd.).

Přítom v samotných výše zmíněných kapitolách diplomandka citlivě prezentuje jednak to, jak milostný dopis žádá literární ztvárnění *stěžejní funkce dopisu - funkce fatické* (s. 90) - když autor usiluje o kontakt překonávající *fyzickou nepřítomnost* milovaného partnera. A dále citlivě prezentuje to, jak autor milostného dopisu je při jeho psaní s milovaným čtenářem vlastně v méně zprostředkované interakci, než konverzují-li “fyzicky bezprostředně” tváří v tvář či po telefonu - neb intenzivněji využívá svou *představivost*. Stručně shrnuto, v samotných analýzách a interpretacích svých dat diplomandka směřuje k tomu, aby tu *funkci, v níž se dopisům nic jiného při vývoji vztahu nemůže vyrovnat*, uchopila jako kulturní formu volající po budování milostného vztahu a identity partnerů na spirituální bázi (vs. corporeální - viz již citované Zdenino “*to jsi byl ještě cizí a jediné, co jsem věděla bylo, že se mi líbíš*”); dalo by se dokonce říct na bázi oduševnělosti kultivované corporeality (viz např. Zdenin dopis z 17. 11. 1975 s jejími *omluvami za dopisní papír a čitelnost písma* - s. 140; nebo Jardův dopis z 13. 4. 1976 [zřejmě jen překlepem datovaný rokem 1975] jehož prostřednictvím se mohli *políbit na dálku* - s. 159) - mj. formu, ve které taky Zdena byla lépe disponovaná než Jarda.

V *Závěru* však diplomandka tuto příležitost promarnila. Případně mi to nakonec jako spíše příznačné pro určitý nedostatek teoretické citlivosti diplomandky; než jako pouhá slohová neobratnost. Možná by diplomandce prospělo, kdyby se seznámila též s nějakou odbornou literaturou zaměřenou na zvláštnosti literární vs. orální komunikace (resp. literacy vs. orality) - např. od M. McLuhana, W. J. Onga či J. Goodyho.

V souhrnu tedy hodnotím kritizované kvality diplomové práce jako nikoli jen kosmetické. Na druhé straně, když navrhuji klasifikovat práci jako *velmi dobrou*, tak diplomandce přece jen poněkud křivdím.

V Praze 1. 9. 2009